

Registratie van ondergrondse infrastructuur (foto Buroboot.nl)

DE ONDERGROND VAN DE STAD

Een zorgenkind, een uitdaging

Den Haag kan niet uitbreiden, althans niet zonder de groene kwaliteit aan de stadsranden op te offeren, of delen van randgemeenten te annexeren. Wij moeten het dus hebben van inbreiden, door alle niet direct gebruikte ruimte volledig te benutten voor de opgaven die we hebben. Vooral het bouwen van woningen is urgent. De ruimtelijke neerslag hiervan is verdichting. Zowel boven de grond als eronder.

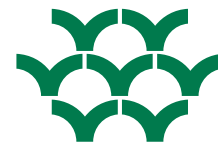
De gemeente heeft keuzes gemaakt die vooral betrekking hebben op de bovengrond: nabij de knooppunten van het openbaar vervoer, in het Central Innovation District (CID), in de Binckhorst en in Zuidwest-Den Haag. Verstandige keuzes, als het gaat om het verbinden van verschillende ontwikkelingen. Om het ruimtegebruik te intensiveren moet er namelijk eerst ruimte zijn. Dat klemt temeer omdat behalve het bouwen ook andere functies om ruimte vragen. Zo stelt de klimaatbestendigheid ook de nodige voorwaarden. Er moet immers meer groen en water komen in de stad.

Piekbuien veroorzaken wateroverlast, de stadsecologie lijdt onder de toegenomen verharding en hittestress schaadt onze gezondheid. Zowel de bovengrond als de ondergrond moet hierop worden aangepast.

Verdichting ook onder de grond

Overigens zal in de hele stad het gebruik van de ondergrond sterk toenemen. Dat betreft niet alleen de substantiële ruimtevrage voor parkeerkelders en verkeerstunnels.

Het gaat ook over de fijnmazige en gespreide technische infrastructuur, die bij een sterkere bebouwingsdichtheid nodig is. Daarbij komt dat er nieuwe ruimteclaims zijn, zoals voor de aanleg van warmtenetten, elektriciteitsvoorzieningen, koude-warmte-opslag, afvalcontainers of de wortelkluiten van grote bomen. Ook onder het maaiveld, waar wij niet kunnen kijken, tikt de verdichting door. Ook daar ligt de uitdaging om schaarse ruimte goed en eerlijk te verdelen. Op dit punt hebben we te maken met een achterstand. Hoewel de ondergrond van Den Haag door de landmeetkun-

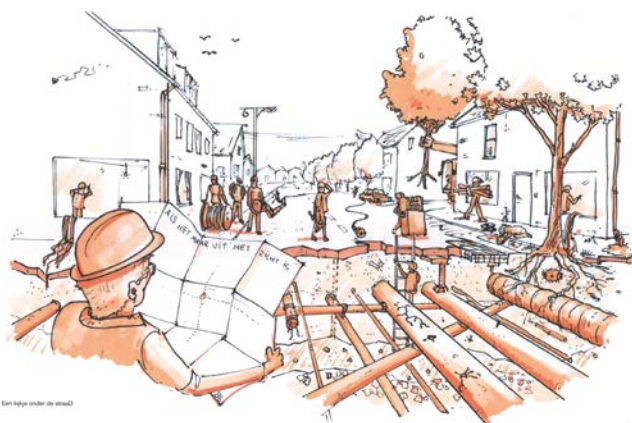

dige dienst in kaart is gebracht en deze ook digitaal wordt bijgehouden, hebben we toch niet alles in beeld. Op veel plekken is de ondergrond een rommeltje geworden en wat er bij moet komen, is nog niet altijd goed in beeld. In het verleden was er nog weinig besef van de noodzaak om zuinig om te gaan met ondergrondse ruimte. Dit vraagt om een inhaalslag en tegelijk om een vooruitziende blik. De concurrentie voor ruimte wordt alleen maar groter.

De herstructurering voor verdichting biedt in dit opzicht kansen. Vooral daar waar de boel echt op de schop gaat. Op de aangewezen ontwikkellocaties is het nu mogelijk om de ondergrond op te schonen en integraal te reorganiseren om te voorkomen dat in de toekomst niet alles meer past en kostbare ingrepen nodig zijn. De aanpak bestaat allereerst uit het actualiseren van informatie: wat zit er, wat moet er komen en waar, en wat is het benodigde volume. Een programma van ondergronds gebruik dus, dat per locatie moet worden uitgewerkt in een ontwerp. Dit moet voorzien in efficiënt ruimtebeslag en adequate toegankelijkheid voor het beheer. Tegelijk moet het de natuurlijke werking van de ademende bodem intact laten. Nieuwe uitdagingen daarbij zijn de bomen, de waterberging, de sponswerking, de bescherming van de grondwaterkwaliteit, maar ook de energietransitie die maakt dat er opslagcapaciteit nodig is voor elektriciteit en warmte.

De regie bij de gemeente

De overheid zal op het gebied van ordening in de ondergrond meer dan voorheen de regie moeten nemen. Dat betekent een ontwerpogave, waarbij er meerdere probleem-eigenaren zijn. De ondiepe ondergrond onder de publieke ruimte is een zaak van de gemeente, maar verder zijn er de particuliere grondeigenaren, de netwerkbeheerders, de eigenaren van energiesystemen, de drinkwaterbedrijven, de provincie en het waterschap. Bij verdichtingsprojecten spelen zij allen een rol. De gemeente zou deze krachten kunnen bundelen,

Een kijkje onder de straat (beeld Straadkrant)

De ondergrond (beeld GPKL.nl, Gemeentelijk Platform Kabels & Leidingen)

waarbij alle belangen worden betrokken en de kansen voor verbeteringen en investeringen in schema worden gezet. De bouwopgave bovengronds volgt daarna, in een met partijen overeengekomen bouwopgave ondergronds.

Aan deze thematiek is onlangs een speciale uitgave van de Straadkrant gewijd, met als thema 'onder de straat'. De Straadkrant is onderdeel van het project de Straad, waar o.a. ook de gemeente Den Haag aan meewerkt. De D staat voor duurzaamheid die het project beoogt. Primair aandachtspunt is daarbij het slimmer, socialer en klimaat-adaptiever maken van de inrichting van de stad. Zie <https://vijf.destraad.nl> In deze speciale editie gaat het om een visie op de ondergrond waarbij stedelijke ontwikkeling aansluit op het natuurlijk systeem, en waardoor functies slimmer worden gecombineerd. De Straadkrant doet een aantal suggesties, zoals het aanstellen van een regisseur voor de bodem en de ondergrond en het systematiseren van informatie, zodat deze publiek toegankelijk wordt. Ook wordt het stadsbestuur uitgedaagd om een visie op de ondergrond op te stellen en die te koppelen aan een investeringsplan waarin nieuwe toevoegingen, onderhoud, afschrijvingstermijnen en geplande vervangingsinvesteringen in beeld komen.

Al met al moet de ondergrond een integraal onderdeel van de nieuwe Omgevingsvisie voor Den Haag worden, zodat alle daarbij betrokken partijen ermee uit de voeten kunnen en aan de daarin gestelde verwachtingen tegemoet kunnen komen. Maar de meest concrete verwachtingen mogen we hebben van de nieuwe Nota Bodembeheer, die ergens volgend jaar op de raadsagenda komt. De vraag is of we die tijd hebben.

Elsbeth van Hijckama Vlieg

Werkgroep Stadsbeeld en Stadsgroen

stadsbeeldenstadsgroen@vriendenvandenhaag.nl